

قیامی که جرأت طوفان به مردم ایران داد

قیام عمومی مردم تبریز در ۲۹ بهمن ماه سال ۱۳۵۶، بزرگ‌ترین حضور یکپارچه مردم در سیر تکوین انقلاب اسلامی تا به آن روز بود و شوک سیاسی بزرگی به رژیم پهلوی وارد کرد.

قیام عمومی مردم تبریز در ۲۹ بهمن ماه سال ۱۳۵۶، بزرگ‌ترین حضور یکپارچه مردم در سیر تکوین انقلاب اسلامی تا به آن روز بود و شوک سیاسی بزرگی به رژیم پهلوی وارد کرد.

خبرگزاری مهر، گروه استان‌ها - بیت‌الله احمدی؛ قیام ۲۹ بهمن مردم تبریز در سال ۱۳۵۶، نخستین حرکت خودجوش مردمی بود که قیام ۱۹ دی مردم قم را به قیام‌های پی در پی مردم ایران علیه رژیم پهلوی پیوند زد و پیروزی انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ را شتاب بخشید و به مردم سایر شهرها جرأت داد تا برای سرنگونی حکومت ۲ هزار و ۵۰۰ ساله قیام کنند.

امام خمینی(ره) نیز با پیام خود در ۸ اسفند ۱۳۵۶ از مردم آذربایجان و «تبریز عزیز» تجلیل کردند؛ رهبر کبیر انقلاب اسلامی ایران در این پیام فرمودند: «کشتار بی رحمانه قم، ایران را به هیجان درآورد و تبریز عزیز را به قیام همگانی مردانه در قبال ظلم و بیدادگری کشاند و کشتار دسته جمعی تبریز ملت غیور ایران را چنان تکان داد که در آستانه انفجار است؛ انفجاری که دست اجانب را به خواست خدای متعال برای همیشه قطع کند. انفجاری که انتقام مظلومان را از شاه بگیرد و دودمان سیاه پهلوی را برای همیشه از تاریخ ایران محو کند و این ننگ را از صفحه آن بزداید.

۲۹ بهمن ماه تبریز، خیزش حرکت اسلامی در ایران را موجب شد مردم تبریز با شرکت گسترده در نهضت امام خمینی(ره)، نام آذربایجان را در تاریخ افتخارات ملت ایران، بلندآوازه کردند؛ حماسه بزرگ تبریز، اعلام رسمی برای آغاز حرکت عظیم مردمی در سراسر کشور بود هر چند پیش از آن نیز، مردم تبریز و آذربایجان شرقی در نهضت مشروطه و ... با سردمداری ستارخان و باقرخان و شخصیت‌های مختلف این منطقه بارها و بارها بیداری سیاسی خود را ثابت کرده بودند.

اولین شهید قیام تبریز

ارتحال شهادت گونه حاج آقا مصطفی فرزند امام خمینی(ره) مردم ایران را سوگواری کرد و در سراسر کشور و در تبریز مراسم سوگواری برگزار شد؛ به دنبال این ماجرا و همچنین اهانت روزنامه اطلاعات به مقام مرجعیت، اسباب تنفر مردم از رژیم را فراهم کرد.

قیام مردم قم در روز ۱۹ دی و سرکوب این قیام توسط رژیم، آتش خشم و کینه مردم را شعله‌ورتر کرد و همه مراجع معظم تقلید را به صحنه آورد و تقریباً همه علمای اسلام برای مقابله با این خطر، احساس تکلیف کردند و به دنبال آن آیت‌الله نوری همدانی از مراجع عظام تقلید، مردم را به تظاهرات دعوت کرد و رژیم شاهنشاهی که به سیم آخر زده بود، کشتار بی رحمانه‌ای در خیابان صفائیه قم به راه انداخت؛ در نتیجه به مناسبت اربعین شهدای قم از سوی مراجع معظم تقلید، عزای عمومی اعلام و به دنبال آن بازار تبریز تعطیل شد و یک قیام عظیم به پا شد.

آیت‌الله شهید قاضی طباطبایی(ره) با همراهی عده‌ای از علمای تبریز طی بیانیه‌ای مردم تبریز را برای اقامه عزای جهت بزرگداشت شهدای قم به مسجد حاج میرزایوسف معروف به «قرلی مسجد» دعوت کرد، نیروهای نظامی برای جلوگیری از این اجتماع، مساجد را تعطیل کردند و از حضور مردم در مساجد جلوگیری شد، صبح آن روز که از یک ساعت قبل از وقت تعیین شده، مردم برای حضور در مجلس سوگواری دسته به دسته به مسجد روی آوردند با در بسته مواجه شدند و اجتماع مردم جلوی در مسجد منجر به درگیری مردم با نیروهای شهربانی شد.

از طرفی توهین رئیس کلانتری منطقه بازار به مردم و مسجد، خشم مردم را برافروخت و جوانی به نام «محمد تجلا» برای اعتراض وارد صحنه شد، پلیس با شلیک گلوله، این جوان دانشجو را به شهادت رساند، شهادت این جوان، مردم را به هیجان آورد و به این ترتیب، قیام خونین مردم تبریز آغاز شد.

شهید تجلا اولین شهید قیام تبریز بود، تجلا متولد سال ۱۳۲۵ در اردبیل بود و نام خانوادگی او «زنوزی عراقیان» بود که به دلیل مراقبت‌های فراوان ساواک مجبور به تغییر نام دوم خود شد.

در سال‌های ۵۶ - ۱۳۵۵ بین قم و تبریز در رفت و آمد بود، با خود اعلامیه می‌آورد و پس از تکثیر پخش می‌کرد؛ وی هنگام شهادت ۲۲ سال داشت و دانشجوی رشته مهندسی بود.

پیکر شهید محمد تجلا به صورت ناشناخته در گورستان امامیه تبریز به خاک سپرده شد، اما پس از یک ماه با اجازه آیت‌الله قاضی طباطبایی نبش قبر و شناسایی شد.

قیام ۲۹ بهمن ستون فقرات رژیم پهلوی را شکست

آیت‌الله سیدمحمدتقی آل‌هاشم، امام جمعه موقت تبریز، در گفتگو با [خبرنگار مهر](#)، با اشاره به نقش روحانیت در حرکت مردمی تبریز در ۲۹ بهمن ابراز داشت: «قیام گسترده مردم تبریز در ۲۹ بهمن، نشان داد که روحانیت قدرت عظیمی است که می‌تواند به خاطر خداوند، مردم را برای انجام تکلیف الهی به خیابان‌ها بکشانند.»

وی می‌افزاید: «این قیام که امام خمینی(ره) آن را قیام همگانی مردانه در مقابل ظلم و بیداد خواند نشان داد که حضور انبوه آحاد مردم است که می‌تواند عظیم‌ترین هیجانات و حماسه‌ها و نهضت‌ها را در خفقان‌آمیزترین شرایط خلق کند.»

امام جمعه موقت تبریز، قیام ۲۹ بهمن تبریز را از دیگر ثمرات مبارزات ملت آذربایجان برشمرده و عنوان می‌کند: «قیام

مردم تبریز نقطه عطفی در تاریخ انقلاب اسلامی ایران است و مردم آذربایجان در این قیام برای انقلاب اسلامی ایران سنگ تمام گذاشتند تا اینکه ستون فقرات رژیم پهلوی با این قیام شکسته شد.» وی تاکید می کند: «مردم قهرمان تبریز و آذربایجان، پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، آمادگی خود را جهت پای بندی به آرمان های انقلاب اسلامی با خون خود اعلام کرده اند، این مردم در عصر حاضر نیز باید با تبعیت از ولی فقیه، گوش به فرمان منویات رهبر معظم انقلاب اسلامی باشند».

شعار معروف انقلابی که از تبریز سر داده شد

اما مردم تبریز در ۲۹ بهمن سال ۱۳۵۶ شعار می دادند: «قرآن بیزه هدف دیر، سرمایه ی شرف دیر»، یعنی قرآن برای ما سرمایه شرف و هدف ماست. مردم یا حسین می گفتند و شعار توحیدی و ضدطاغوتی «لااله الاالله» را سر می دادند و می گفتند: «بیز بو شاه ی ایستمیروخ والسلام»، یعنی ما این شاه را نمی خواهیم و بس»

همچنین مردم شعار می دادند: «درو بر خمینی، مرگ بر شاه، وای بر این حکومت یزیدی، خمینی رهبر ماست» این شعارها آن روز نوبر بود و سطح آگاهی و بصیرت سیاسی و مذهبی مردم تبریز را نشان می داد؛ این شعارها همه نقشه های پهلوی و سطلنت طلبان را باطل کرد، زیبایی این شعارها در آن است که همین مردم انقلابی کوچه و بازار، آن ها را سروده بودند و از دل مردم برخاسته بود؛ این شعارها نخستین بار در تبریز سر داده می شوند و طولی نمی کشد که به سراسر کشور منتقل می شود.

فریدون هویدا در کتاب «سقوط شاه» می نویسد: «هنوز مدتی از واقعه قم نگذشته بود که در ۱۸ فوریه ۱۹۷۸ [۲۹ بهمن ۱۳۵۶] چندین هزار تن از مردم تبریز به عنوان بزرگداشت چهل کشته شدگان حادثه قم دست به تظاهرات زدند و به دنبال آن نیز شورش پدید آمد که بنا به گفته شاهدان عینی، در خلال آن برای اولین بار شعار «مرگ بر شاه» شنیده شد».

ناگفته های قیام ۲۹ بهمن مردم تبریز از زبان یک شاهد عینی

همچنین امام جمعه مرن، در گفتگو با [خبرنگار مهر](#) با اشاره به اینکه در روز ۲۹ بهمن سال ۱۳۵۶ در تبریز بودم، ابراز می دارد: «به دنبال جسارت رژیم پهلوی به امام خمینی(ره) در روز ۱۸ دی سال ۱۳۵۶، قیام ۱۹ دی مردم قم با محوریت مراجع و علما شکل گرفت و مراجع ثلاثه قم(آیات عظام شریعتمداری، گلپایگانی و نجفی(ره)) اطلاعیه ای صادر کردند که رژیم نیز برای کنترل اوضاع، کشتار مردم قم را به راه انداخت.»

وی با اشاره به اینکه مردم تبریز آماده شده بودند تا مراسم چهل شهدای قم را برگزار کنند، تصریح می کند: «این مراسم قرار بود در مسجد «قزلی» بازار تبریز برپا شود، من آن زمان ۱۷ ساله بودم و در مدرسه علمیه طالبیه طلبه تحصیل می کردم، بعد از اقامه نماز صبح، حدود ساعت ۶ و نیم صبح ۲۹ بهمن، پالتو پوشیده و در مسجد قزلی به طرف استانداری حضور پیدا کردم تا ببینم چه خبر است و وضعیت چگونه است.»

حجت الاسلام نعمت زاده ادامه می دهد: «با دیدن وضعیت غیرعادی، برگشتم و کنار مسجد از سنگ پزی آقاصادق نان خریده و به حجره آمدم، بعد از صرف صبحانه دوباره به آنجا رفتم، اما مسجد هنوز باز نشده بود، تعدادی زیادی نیروی نظامی هم تجمع کرده بودند، عده ای از جوانان دانشجوی نیز آمده بودند؛ سروان حق شناس رئیس کلانتری سه تبریز بود، مردم به او اصرار می کردند که مسجد را باز کند، اما وی لفظ طویله را برای مسجد به کار برد و همین باعث شد یکی از بچه ها تکه سنگی از روی زمین برداشته و به سروان پرتاب کرد که او بر زمین افتاد و مردم به سمت دکه پلیس متواری شدند.»

امام جمعه مرن خاطر نشان می کند: «کنار دکه یک ماشین جیب ژاندارمری پارک شده بود، جوانان باک را باز کرده و ماشین را آتش زدند، حرکت به طرف خیابان شهنواز(شریعتی) ادامه پیدا کرد، یک بانک هم در آنجا قرار داشت، مردم شیشه ها را شکستند، آن زمان هم هزار تومانی با عکس شاه، تازه چاپ شده بود که آن ها را آتش زدند حتی مردم به پول ها دست نزدند.»

وی تصریح می کند: «مردم به سمت روبروی سینما آسیا، حرکت کردند آنجا یک شراب فروشی بود، مردم شراب ها را برداشته و به جوی ها ریختند و سپس به سینما آسیا حمله کردند؛ ساعت حدود یک ظهر بود که صدای شلیک آمد که گفتند ارتش به خیابان آمده است چرا که قبل از آن، مردم بر شهر مسلط شده بودند، خود رژیم اعلام کرد که مردم تبریز ۷۲ بانک را آتش زدند.»

عضو شورای عالی حوزه های علمیه استان آذربایجان شرقی، همچنین با اشاره به اینکه چند ماه قبل از پیروزی انقلاب، آیت الله میرزا محمد غروی یکی از علمای وقت تبریز، رحلت کرده و مراسم تشییع ایشان با حضور شهید قاضی در تبریز برگزار شد، تصریح می کند: «برای اولین بار شعار «فلسطین متحد خلق ما» در تبریز سر داده شد، بعد از مدت کوتاهی، مراسم تشییع میرزا صادق آقا دیگر علمای برجسته تبریزی در خیابان دوه چی(شمس تبریزی) برگزار شد که در آن مراسم نیز، برای اولین بار شعار «مرگ بر پهلوی» گفته شد.»

امام جمعه مرن اذعان می دارد: «اتفاق بسیار بزرگی بعد از قیام مردم قم و برگزاری چهل شهدای قم در تبریز رخ داد، چرا که مردم جهرم نیز چهل شهدای تبریز را برگزار کردند جالب اینکه مردم تبریز، چهل شهدای جهرم را ترتیب دادند و این مهم، سلسله وار ادامه پیدا کرد تا به پیروزی انقلاب اسلامی ایران وصل شد.»

شوک سیاسی مردم تبریز به رژیم پهلوی

رئیس شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی آذربایجان شرقی نیز در گفتگو با [خبرنگار مهر](#) می گوید: «قیام مردم تبریز در ۲۹ بهمن سال ۱۳۵۶ نقطه عطفی در تاریخ انقلاب اسلامی ایران است، این قیام موجب شکل گیری قیام های بعدی در سراسر ایران شد و مقدمه پیروزی نهایی انقلاب اسلامی و شکستن ستون فقرات رژیم شاهنشاهی را فراهم کرد.»

حجت الاسلام حسین تقی زاده با بیان اینکه تبریز در تاریخ معاصر ایران همواره بستر اسلام خواهی و عدالت طلبی بوده است، خاطرنشان می کند: «آذربایجان و تبریز همواره در شروع و تداوم مبارزات انقلابی نقش بسیار برجسته ای داشته که نهضت مشروطیت و قیام ۲۹ بهمن از آن جمله است.»

حجت الاسلام تقی زاده ادامه می دهد: «قیام عمومی مردم تبریز در ۲۹ بهمن ماه سال ۱۳۵۶، بزرگ ترین حضور یکپارچه مردم در سیر تکوین انقلاب اسلامی تا به آن روز بود و شوک سیاسی بزرگی به رژیم پهلوی وارد کرد.»

وی تاکید کرد: «مردم تبریز واقعه ای در نمودار انقلاب اسلامی ترسیم کردند که نشانه هایی از فروپاشی نظام شاهنشاهی به همراه داشت و زمینه مهمی برای فراگیر شدن انقلاب عمومی مردم ایران شد.»

رئیس شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی آذربایجان شرقی عنوان می کند: «قیام شورانگیز ۲۹ بهمن مردم تبریز که به مناسبت گرامیداشت چهل و نهمین سالگرد قیام ۱۹ دی مردم تبریز اتفاق افتاد، دومین حلقه از زنجیره شتاب دهنده ای بود که به رهبری امام خمینی (ره) نهضت اسلامی را به سوی سرنوشتی رژیم پهلوی سوق داد.»

آذربایجان اوياخدی

قیام ۲۹ بهمن تبریز موجب شد تا مردم آذربایجان در مسیر نهضت امام خمینی (ره) یک گام بلند برداشته و شوک عظیمی را به رژیم وابسته به آمریکا وارد کنند و ناقوس سقوط او را به صدا درآورند، بعد از این حرکت مردمی، شاه می خواست تا با تعویض استاندار وقت آذربایجان شرقی و تغییر رئیس شهربانی آن استان و نیز اعزام جمشید آموزگار نخست وزیر وقت به تبریز، قیام ۲۹ بهمن را یک حادثه بنامد ولی او نتوانست از تکثیر این حادثه به حوادث بعدی جلوگیری کند.

آذربایجان در ماه های نخستین پیروزی انقلاب، با ناملایماتی روبه رو می شود، حزب خلق مسلمان، علم مبارزه مسلحانه و احقاق حقوق آذربایجان در حاکمیت و مرجعیت دینی را برداشته است، اتحاد جماهیر شوروی و رهبران حزب توده نیز به تبریز امیدوارند.

آیت الله قاضی تا آخرین لحظه زندگی ارتباطش را با امام خمینی (ره) حفظ می کند، اولین و دومین امام جمعه تبریز، آیت الله قاضی و آیت الله مدنی در حمایت از رهبری به شهادت می رسند و اولین و دومین شهید محراب به نام تبریز رقم می خورد.

اما با همه این حرف ها، آذربایجان شعاری سر می دهد که تنها برای آذربایجان است و بس: «آذربایجان اوياخدی، انقلابا دایاخدی» (آذربایجان بیدار و تکیه گاه انقلاب است)؛ و آذربایجان، اینگونه نقش برجسته خود را در برپایی انقلاب اسلامی و حفظ و تقویت آن ایفا کرد.

سالیان سال است که به صورت متوالی، دیدار جمعی از مردم خطه آذربایجان با رهبر انقلاب اسلامی برگزار می شود، «آذربایجان سر ایران است» این فرموده رهبر انقلاب، بسیار به جاست، چرا که آذربایجان از هر جریانی حمایت کرده به موقع و با بصیرت بوده، حرکت این خطه، از روی ایران خواهی و دفاع از فرهنگ تشیع و استقلال ایران بوده و تاثیرگذار هم بوده است.

دیدار هر ساله مردم آذربایجان با ولی فقیه، تجدید بیعت آذربایجان با رهبر انقلاب اسلامی ایران است تا به همگان بگویند که مردم این خطه، روی همان آرمان قیام ۲۹ بهمن ایستاده اند.